ומפרש כיצד לומדים זאת: **לַאו** מִי [–וכי לא] **אָמַר** רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, שאכילת **חַד פֵּירָא** – מין אחד מהפירות הנטועים בשדה, **הָוֵי חֲזָקָה** **לְכוּלְהוּ פֵּירֵי** – הרי זה חזקה לכל הפירות שבשדה, אף שלא אכל מהם, ולכן כשאכל שלשה מינים בשלשה זמנים נחשבים אכילות אלו לשלש שני חזקה, כיון שאכילת כל מין נחשבת לשנת חזקה, **הָכָא** **נַמִּי** – כך גם לרבנן, אכילת עשר אילנות מתוך השלושים נחשבת חזקה אף לעשרים האחרים, משום דְּהֲנֵי – אלו שאכל בשנה אחת, **הָווּ חֲזָקָה לְהֲנֵי** – נחשבים לחזקה גם לאותם שלא אכל בשנה זו, **וְהֲנֵי** – וכן אלו שאכל בשנה האחרת, **הָווּ חֲזָקָה לְהֲנֵי** – נחשבים לחזקה גם לאותם שלא אכל בשנה זו.

הגמרא מגבילה דין זה: **וְהָנֵי מִילֵּי** – ומה שאמרנו שמועיל אכילת אילנות בחזקה לאילנות שלא אכל מהם, זה רק **הֵיכָא** [–באופן] **דְּלֹא אַפְּיקוּ** – שהאילנות שלא אכל מהם לא הוציאו פירות באותה שנה, **אֲבָל אִם אַפְּיקוּ** – הוציאו גם שאר האילנות פירות **וְלֹא אָכַל** מהם, **לֹא הָוְיָא** – אינו נחשב **חֲזָקָה**, שבזה שלא אכל את הפירות של שאר האילנות גילה שאין השדה שלו, ולכן פחד להחזיק חזקה גמורה, ולכן לא חשש המערער למחות בו.

הגמרא מוסיפה הגבלה לדין זה: **וְהוּא** – מה שאמרנו שמועיל אכילת אילנות אלו בחזקה לאילנות אחרים, זה רק באופן **דְּכָאוֵי כָּאוּוֵי** – שהאילנות שאכל בכל שנה מפוזרים בכל השדה, ומכל בית סאה אכל שלושה אחרים, ובזה נחשב שהחזיק בכל השדה בכל שנה, אבל אם אכל בכל שנה עשרה אילנות אחרים בבית סאה אחר, לא עלתה לו חזקה כלל, מפני שכל בית סאה נחשב כשדה בפני עצמו, ואין אכילת בית סאה זו עולה לו לחזקה לבית סאה אחר.

ממשיכה הגמרא לדון בדיני מטע, אלא שדנה בשנים שלקחו נטיעות וקרקע. אומרת הגמרא: שנים שקנו ביחד שדה אילן, אלא **שֶׁזֶּה הֶחֱזִיק בָּאִילָנוֹת** – אחד קנה רק את האילנות בקנין חזקה, וכגון שנטל מענפיהם, **וְזֶה הֶחֱזִיק בַּקַּרְקַע** – ואחד קנה רק את הקרקע על ידי שעשה בה קנין חזקה, וכגון שעדר בה מעט. **אָמַר רַב זְבִיד, זֶה** שהחזיק באילנות **קָנָה** רק את **הָאִילָנוֹת** לפירותיהם, ואין לו חלק בקרקע לענין זה שאם יבשו האילנות אינו יכול ליטע אחרים במקומם, **וְזֶה** שהחזיק בקרקע **קָנָה** רק את **הַקַּרְקַע**, ואין לו חלק באילנות ובפירותיהם. **מַתְקִיף לָהּ רַב פָּפָּא** – מקשה רב פפא על דברי רב זביד, **אִם כֵּן** – אם כדבריך **שֵׁאין לוֹ לְבַעַל אִילָנוֹת בַּקַּרְקַע בְּלוּם, לֵימָא לֵיהּ בַּעַל קַרְקַע לְבַעַל אִילָנוֹת** כשיבשו האילנות, הרי אין לך חלק בקרקע מלבד מה שנצרך ליניקת האילנות, וכעת שיבשו האילנות ואינם צריכים עוד ליניקת הקרקע, **עֲקוֹר אִילָנָךְ שְׁקוֹל וְזֵיל** – תעקור את האילנות וקח אותם מהקרקע שלי ולך, ולא תיטע אילן אחר במקומו. **אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא, זֶה** שהחזיק באילנות **קָנָה אִילָנוֹת וַחֲצִי קַרְקַע**, כלומר, קנה את האילנות ואת חלק מהקרקע מה שנצרך לטיפול באילנות, **וְזֶה** שהחזיק בקרקע **קָנָה חֲצִי קַרְקַע**, כלומר, יש לו את שאר הקרקע.

ממשיכה הגמרא לדון בדין שדה אילן החלוק בבעלות הקרקע והאילנות. אומרת הגמרא: **פְּשִׁיטָא** – דין זה פשוט, שאם **מָכַר קַרְקַע וְשַׁייֵר אִילָנוֹת לְפָנָיו** [–לעצמו], **יֵשׁ לוֹ קַרְקַע** – ודאי השאיר המוכר לעצמו חלק בקרקע כדי צורך האילנות ומחיתם. **וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר, מוֹכֵר בְּעֵין יָפָה מוֹכֵר** – אדם המוכר לחבירו בית או קרקע, מוכר ברווח ואינו משייר לעצמו חלק בקרקע לתשמישו, **הָנֵי מִילֵּי** – דין זה שאדם מוכר בעין יפה ולא משייר לעצמו, לא נאמר אלא **לְגַבֵּי** מוכר בית ששייר לעצמו **בּוֹר וְדוּת**, משום **דְּלֹא מַכְחֲשׁוּ בְּאַרְעָא** – הבור והדות אינם מזיקים את הקרקע וממילא אין הלוקח נמנע מלזרוע על שפתם, ולכן אין המוכר חושש שהלוקח יתבענו לסותרם או להוציאם ממקומם, ואינו מעלה בדעתו להשאיר לעצמו סביבם דרך ללכת אליהם, **אֲבָל** המוכר קרקע ומשייר לעצמו את **הָאִילָנוֹת**

אגרות קודש

ב"ה, עשירי באדר ראשון, תשכ"ב

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים

מו"ה יהודא ליב שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו.

ובעמדנו בפרשת השבועיות בהם מסופר ע"ד הציווי על בנין המקדש (המשכן), ולאחרי זה ע"ד הקמתו בפועל.

והתחלת הציווי בזה, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, שבזה גם מבוארת התכלית, ושכנתי בתוכם, וכביאור חכמנו ז"ל, ושכנתי בתוכו לא נאמר, אלא ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל.

ואופן וקיום הציווי הוא דוקא ע"י לקיחת דברים גשמים זהב וכסף וגו' הי"ג או ט"ו דברים האמורים בפרשה, אלא שצריך להרימם ויקחו לי תרומה, והתרמה זו באופן, אשר ידבנו לבו, ולי - לשמי.

ועוד ענין המודגש תיכף בתחלה, שההתחלה היא בציווי עשיית הארון, בו מונחים הלוחות וכמאמר רז"ל גם ספר תורה,

המשך בעמוד רמו

דְּקָמַחֲשֵׁי בְּאַרְעָא – שהאילנות גורמים הפסד לקרקע שסביבם, על ידי השורשים שמתפשטים ויונקים מכח הקרקע ומכחישים אותה, וכן מעכבים את המחרישה, שִׁיּוּרֵי שַׁיֵּיר – המוכר משייר לעצמו את חלק הקרקע שנצרך לאילנות ואינו מוכרו ללוקח. משום דְּאִי לָא שַׁיֵּיר – אם לא ישייר לעצמו חלק בקרקע, יש לו לחשוש שלאחר שיבשו האילנות, לֵימָא לֵיהּ – יאמר לו הלוקח, עֲקוֹר אִילָנָא וְזִיל – תעקור את אילנותיך מרשותי מחמת שהם מזיקות אותי, ולך. ומחמת חשש זה מודה רבי עקיבא שדין זה שונה מכל מוכר, וכאן היתה דעתו של המוכר שלא למכור את הקרקע הנצרכת לאילנות.

אבל אדם שמָכַר שני אִילָנוֹת וְשִׁיֵּיר את הַקַּרְקַע לְפָנָיו, במקרה זה יש פְּלוּגְתָּא [–מחלוקת] דְּרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבָּנָן. לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר מוֹכֵר בְּעַיִן יָפָה מוֹכֵר ולא משייר לעצמו, אֵית לֵיהּ – יש לו ללוקח את מקום האילנות בקרקע ליטע אחרים במקומם כשימותו, אבל לְרַבָּנָן שסוברים שאדם מוכר בעין רעה ואינו נותן אלא את מה שהתחייב במכר, לֵית לֵיהּ – אין ללוקח חלק בקרקע, ואם יבשו האילנות אינו יכול ליטע אחרים במקומם.

ומבארת הגמרא: מה ששנינו דלְרַבִּי עֲקִיבָא אֵית לֵיהּ ללוקח אילנות גם חלק בקרקע, אין זה רק לשיטת רב פפא לעיל (ע״א) ששנים שלקחו קרקע ביחד והחזיק אחד בקרקע ואחד באילנות, יש לבעל האילנות חלק בקרקע, אלא וַאֲפִילּוּ לְרַב זְבִיד, דְּאָמַר ששנים שלקחו קרקע, אֵין לוֹ לבעל האילנות חלק בקרקע, ולכאורה גם במוכר זה ששייר לעצמו קרקע, סובר רב זבידּ שאין ללוקח חלק בקרקע ושלא כדברי רבי עקיבא, בכל זאת יש לחלק בין המקרים ולהעמיד את דברי רב זבידּ אף לשיטת רבי עקיבא, משום דְּהָנֵי מִילֵּי – דין זה של רב זבידּ, נאמר רק לִגְבֵי שְׁנֵי לְקוּחוֹת, דְּבאופן זה אָמַר בעל הקרקע לבעל האילנות, הרי שנינו קנינו יחד, וּכְי הֵיכִי דִּלְדִידִי לֵית לִי בָּאִילָנוֹת – כמו שלי אין חלק באילנות שלך כלל משום שהחזקתי רק בקרקע, לְדִידָךְ נַמִּי לֵית לָךְ בַּקַּרְקַע – כך לך אין חלק בקרקע שלי כלל ואפילו את מקום האילנות, משום שהחזקת רק באילנות. אֲבָל הָכָא שבעל הקרקע והאילנות מכר לאדם אחר רק את האילנות, אפשר לומר שמוֹכֵר בְּעַיִן יָפָה מוֹכֵר, ומכר לו גם את הקרקע שסביב האילנות.

ומוסיפה הגמרא לבאר: ומה ששנינו דלְרַבָּנָן לֵית לֵיהּ ללוקח חלק בקרקע, אין זה רק לשיטת רב זבידּ לעיל (ע״א) ששנים שלקחו קרקע ביחד והחזיק אחד בקרקע ואחד באילנות, אין לבעל האילנות חלק בקרקע, אלא וַאֲפִילּוּ לְרַב פָּפָּא, דְּאָמַר ששנים שלקחו קרקע, יֵשׁ לוֹ לבעל האילנות חלק בקרקע, ולכאורה גם באופן זה סובר רב פפא שאף על פי שהמוכר שייר לעצמו את הקרקע, מכל מקום יש ללוקח חלק בקרקע ושלא כדברי רבנן, בכל זאת יש לחלק בין המקרים ולהעמיד את דברי רב פפא אף לשיטת רבנן, משום דְּהָנֵי מִילֵּי – דין זה של רב פפא, נאמר רק לִגְבֵי שְׁנֵי לְקוּחוֹת, דְּבאופן זה אָמַר לֵיהּ בעל האילנות לבעל הקרקע, הרי שנינו קנינו יחד, וּכְי הֵיכִי דִּלְדִידִי זַבִּין בְּעַיִן יָפָה – כמו שהמכירה שמכרו לך מן הקרקע היתה בעין יפה, דהיינו על מנת שתהיה לך לצמיתות היא ופירותיה, לְדִידִי נַמִּי זַבִּין בְּעַיִן יָפָה – כך גם לקיחתי היתה בעין יפה שיהיה לי האילן ופירותיו לצמיתות, ומשום כך נקנה לי גם חלק בקרקע שאם ימותו אוכל לטעת אחרים תחתיהם. אֲבָל הָכָא שבעל הקרקע והאילנות מכר לאחר רק את האילנות ועיכב לעצמו את הקרקע, אפשר לומר שמוֹכֵר בְּעַיִן רָעָה מוֹכֵר ומשייר לעצמו, ומכר רק את האילנות ולא את הקרקע שסביב האילנות.

חוזרת הגמרא לדון בענין חזקה בשדה אילן, וכגון שיש בה יותר מעשרה נטיעות בבית סאה. אָמְרֵי נְהַרְדָּעֵי, אֲכָלָן רְצוּפִין – מי שהחזיק ואכל פירות שלש שנים בשדה שאילנותיו רצופים, כלומר, שהם קרובים זה לזה ויש יותר מעשרה אילנות בבית סאה, אֵין לוֹ חֲזָקָה – אין אכילה זו מועילה לחזקה, כיון שלא החזיק בקרקע כדרך שבני אדם מחזיקים, שהרי אין העצים עומדים לקיום ולצמיחה אלא לעקירה. מַתְקִיף לָהּ רָבָא, אֶלָּא מֵעַתָּה – לפי דברי נהרדעי שלא שייך חזקה באילנות רצופים כיון שעומדים לעקירה, אם כן הַאי מֵישָׁרָא דְּאַסְפַּסְתָּא – ערוגה הזרועה בזרע המשמש במאכל בהמה, וכל שלשים יום נגמר גידולו ועוקרים אותו וזורעים אחר במקומו, בְּמַאי קָנֵי לָהּ – איך שייך בו חזקת שלש שנים, הרי היא זרועה רצופה, ולעיל (כח:) מבואר ששייך בו חזקת שלש שנים. אֶלָּא אָמַר רָבָא, אין לומר שאם החזיק ואכל באילנות רצופים אין זה חזקה, אלא הלכה זו שנאמרה ברצופים יש לאמרה לגבי מכירה, שאם מָכָרָן רְצוּפִין – אדם שמכר אילנות רצופים, כגון שנטועים יותר מעשרה בבית סאה, אֵין לוֹ קַרְקַע – לא קנה הלוקח חלק בקרקע, משום שהם עומדים להיעקר, ולכך אין לזה דין של שדה אילן שבקניית שלשה אילנות קנה את הקרקע שסביבותיהם אלא יש להם דין של עצים סתם.

אָמַר רַב זֵירָא, דברי רבא שבמכירת אילנות רצופים לא קנה הלוקח חלק בקרקע משום שהאילנות עומדים להיעקר, כְּתַנָּאֵי – תלויים במחלוקת תנאים. ששנינו (כלאים פ״ה מ״ב) כֶּרֶם שֶׁהוּא נָטוּעַ עַל פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת – כרם שאין מרחק ארבע אמות בין שורות האילנות, נחלקו התנאים בדין כרם זה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵינוֹ כֶּרֶם – אין למטע זה דין כרם משום שעומדים האילנות להיעקר, ואם זרע ירק במרחק של יותר משלשה טפחים אין זה כלאים. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים חֲרֵי זוֹ כֶּרֶם – יש למטע זה דין כרם, וְרוֹאִין אֶת האילנות הָאֶמְצָעִיִּים – הנמצאים בין כל שתי שורות של אילנות כְּאִילּוּ אֵינָן משום שעומדים להיעקר, והרי יש רווח של ארבע אמות בין העצים. ואם כן, דברי רבא שלוקח כרם של רצופים לא קנה קרקע, הם כשיטת רבי שמעון ולא כשיטת חכמים.

דנה הגמרא בדין נוסף של מכירת אילנות וקרקע: אָמְרֵי נְהַרְדָּעֵי, הַאי מַאן דְּזַבִּין דִּקְלָא לְחַבְרֵיהּ – מי שמוכר דקל לחבירו, קָנֵי לֵיהּ הלוקח מִשְׁפּוֹלֵיהּ עַד תְּהוֹמָא – משולי האילן ועד התהום, כלומר את כל הקרקע שתחת האילן. והיינו משום שקנה את הדקל לצורך אכילת פירותיו, וכיון שאכילה זו מצריכה את היניקה מהקרקע, ודאי היתה המכירה גם על הקרקע שתחת הדקל, ואפילו אם יבש ועקרו, מקום הדקל שייך ללוקח ליטע שם אילן אחר, ואין המוכר יכול לחפור מתחת לדקל ואפילו בעומק אלף אמה.

אגרות קודש

ב״ה, כ״ו אד״ר, תשכ״ב

ברוקלין.

ברכה ושלום!

במענה למכתבה מכ״ג אד״ר, בו כותבת מצבה בנוגע לדבור וכו׳.

ולפעמים הכי קרובות קורה זה מפני מאורע שהי׳ קשור בעצבים ומתיחותם, שלכן נוסף על מילוי הוראת הרופאים שתשאל בעצתם, תתחזק בבטחונה בהשי״ת המשגיח על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית, ואז הרי נאמר, ה׳ לי לא אירא, וכשתתמעט מדת היראה, בדרך ממילא יתמעט גם הגמגום וכו׳.

המשך בעמוד רמא